

Vývoj výplatních strojů se na počátku 20. století rozjel nebývalou rychlostí. V různých částech světa se řada vynálezců či mechaniků snažila o zprovoznění strojů, které by byly paralelními zdroji vyplácení zásilek k poštovním známám na vyšší technické úrovni. Vynálezci zůstávali v kruhu vynalezené a aplikované poštovní známky s pevnou hodnotou. Tímto hlediskem se řídily prakticky všechny vynálezy této doby. Zmiňme se alespoň o některých.

NORSKO

Otisky s pevnou hodnotou

Dne 24. 8. 1900 se objevil v tehdejší Kristiánii (nyní Oslo) další automat na mince, který umožňoval přijímat zásilky, orážet je a současně vybíral příslušný poplatek (tzv. coin - operated machine) , pevně stanovený. Tento stroj byl vynalezen Charlesem A. Kahrsem. Tento automat byl instalován na Hlavní poště v Kristiánii. Byly to začátky a ty nebyly ideální. Automat vydal otisk. Ten musel klient pošty donést společně se svou zásilkou k přepážce, kde jej poštovní manipulát přelepil otiskem známky. Otisk sloužil jako předplatné více než řádné poštovní. Stroj byl používán jen tři týdny a poté byl odstraněn. Kahrsovy otisky byly dva v hodnotě 5 oere - barva zelená a 10 oere - barva červená. Zobrazoval poštovní trubku s pevnými hodnotami zakomponovými do její kresby. Kresbu doplňovala zkratka domicilu (Chra.) a číslo automatu (Aut. No. 1). Otisk napodoboval poštovní známku s pevnou hodnotou. Tyto otisky jsou jedny z nejceněnějších a dosahují ohodnocení USD 10 - 20.000,-.

Norsko bylo o několik let později svědkem dalšího, vylepšeného pokusu o vynález stroje, který vynalezl Nor Karl Uchemann. Tento vynálezce, původně malíř krajinek, přispěl k vynalezení prvního komerčního poštovního automatizovaného výplatního systému. Dlouho - prakticky do roku 1996 - byl K. Uchemann považován za prvního vynálezce výplatního stroje ve světě. Výrobce tohoto stroje byla norská firma KRAG Maskinfabrik. Vyrobita celkem dvanáct strojů tohoto typu. Z dvanácti strojů bylo sedm rozmístěno na různých norských poštách, pět z nich našlo umístění v podatelkách komerčních firem. Vše se událo v roce 1903. Stroje se používaly v období od 15. 6. 1903 až do 2. 1. 1905. Zajímavé je, že Norsko tento způsob vyplácení opustilo v roce 1905 a navrátilo se k němu až v roce 1926. Uchemannovy otisky byly o několik levelů estetičtější a stále patří k jedněm z nejhezčích na světě. Používaly se jen otisky s hodnotou 5 oere (zelené). Kresba působí velmi esteticky - postava s poštovní trubkou uvnitř oválu, po okrajích nápis NORGE/FRIM//oere, nad kresbou královská korunka. Existovaly i otisky v hodnotě 10 oere, ale ty nebyly poštovní použity.

Norsko, jak jsem již řekl, se vrátilo k výplatním strojům a otiskům až v roce 1926.

Tuto éru zahájilo anglickým strojem Universal. Otisk tvořilo denní razítko a výplatní razítko s pevnou (fixní) hodnotou (!). Norské poštovní úřady jakoby nesledovaly hyperinflaci v Německu , která donutila výrobce strojů, aby vynalezly stroje s mohonásobnou výplatní hodnotou, které by kopírovala vývoj zvyšování poštovních poplatků. Dále se k těmto otiskům připojily i stroje Universal midget a Hasler. Ve stejném roce se v norském poštovním prostoru objevily stroje Francotyp s mnohonásobnou hodnotou, a to všech tehdejších typů a modelů. - A a B.

NOVÝ ZÉLAND

Otisky sa pevnou hodnotou

Další zemí, která přistoupila progresovně k výrobě a aplikaci výplatních strojů v poštovním provozu byl Nový Zéland. tato země se zasala do historie i kontinuálním využitím tohoto způsobu vyplácení. Na počátku byl automat na mince, který vynalezl Ernest Moss z Christchurch. Stroj byl testován veřejností v roce 1904. I tyto stroje vynalezené Mossem prodělaly svůj logický vývoj. První stroje vykazovaly řadu defektů. Moss nedostatky vychytával za pochodu a instaloval vylepšené verze. Mossův první stroj spatřil světlo světa v roce 1906. V průběhu dvou let se vyrobilo celkem 50 strojů, které byly rozmístěny po celém Novém Zélandě. Další modely byly vyrobeny a použity v letech 1907 až 1920. Automaty sloužily jen pro vnitrostátní poštovní styk. Zásilky, které byly určeny pro zahraničí, se musely fyzicky donést na přepážku, kde je poštovní manipulanti označili razítkem PAID (zapláceno).

I na jiných místech Nového Zélandu se různí vynálezci pokoušeli o zprovoznění výplatních strojů. Jedním z nich byl Robert Wales. Jeho automat byl použit na poště Dunedinu (stroj umístěn u vchodu na poštu venku). Byl v provozu v letech 1904 a 1905. Stroj byl označen jako horší kvality než Mossovy stroje a nebyl později vůbec používán.

Prvními výrobci výplatních strojů na Novém Zélandě byly firmy:

- The Automatic Stamping Co. /(ASC) za účasti Ernesta Mosse - 1904,
- The Automatic Franking Machine Co. Ltd. (AFM) - nástupce shora uvedené firmy,
- New Zealand Franking Machine Co. Ltd. (NZFM) - za účasti Roberta Walese - 1904.

K otiskům. Mossův model měl jen výplatní razítko kulatého tvaru s nápisem N. Z. POSTAL STAMP, číslem automatu v dolním mezikruží a fixní hodnotou 1D. se slovem PAID. Dva stroje s těmito otisky byly používány, a to první na Hlavní poště v Christchurchi a druhý na hlavní poště ve Wellingtonu. Pošta doplňovala tento otisk denním razítkem.

Walesův model měl jiný tvar - ovál se zkratkou N. N., fixní hodnotou v číslicích a zkratkce měny a slovním vyjádření - one penny.

Další otisky měly různé tvary a obsahovaly různé údaje. Hodnota byla jako poštovních známek - pevná, fixní.

Otisky s mnohonásobnou hodnotou se dostaly do poštovního provozu na Novém Zélandě až v roce 1936 (!). Byly to anglické moely firmy Universal MV. A zase. Nepochopitelně byly kombinovány s moely s limitovanou hodnotou (Universal Simplex) , kde se nastavovala fixní hodnota podle poštovního (několik hodnot - to byl druhý vývojový stupeň výplatních strojů).

USA

Otisky s fixní hodnotou

Ani USA nezůstaly pozadu. Arthur H. Pitney a Eugen A. Rummler vynalezli sestavili výplatní stroj, který poštovní správa testovala na poště ve Washingtonu D. C. v březnu 1903. Poštovní správa nebyla tímto modelem uchváćena a od dalších pokusů bylo upuštěno, a to až do roku 1912. Osm strojů tohoto prototypu bylo testováno ve větším rozsahu v roce 1914, zejména v Chicagu. I když tyto modely byly značně vylepšeny, poštovní správa se pro ně nerozhodla.

Rozvoji tohoto způsobu vypláćení pomohla spolupráce Waltera H. Boweses Arthurem Pitneym. Výsledkem byl souhlas americké poštovní správy v září 1920.

Pokud se soustředíme na americké otisky, zjistíme jednu zajímavost. Otisky s pevnou hodnotou vydržely v provozu až do roku 1933, kdy se mezi tyto stroj s pevnou hodnotou ve výplatním otisků vmísily stroje s limitovanou výplatní hodnotou několika stupňů. Stroje s mnohonásbně mastavitelnou hodnotou přišly do provozu až mnohem později. Jakoby inflace a zvyšování poplatků v této zemi nebylo

VELKÁ BRITÁNIE

I tato země v prvním živelném období testovala výplatní stroje. Jedním z prvních pokusů byl pokus z roku 1912. Otisky se tiskly automatem na mince. Tento stroj vynalezl F. Wilkinson. Automat byl instalován na poště v Londýně. O otisky byl velký zájem, ale poštovní správa po sedmi měsících provovzu se rozhodla tento stroj odstranit.

Británie přispěla k rozvoji tohoto způsobu vypláćení i dalšími pokusy. Byly jimi: David Lewis v roce 1899 (!), Charles Ross v roce 1907 a E. E. Eyles v roce 1909. Žádný z těchto pokusů nebyl použit.

Zajímavé je, že první regulérní výplatní stroj začal ve Velké Británii až v roce 1922. Byl jím stroj Pitney - Bowes s fixní výplatní hodnotou. Ke strojům s limitovanou hodnotu se přistoupilo až v roce 1937 (Neopost).

AUSTRÁLIE

První samoobslužný automat byl uveden do provozu v roce 1903 Stroj vynalezl W. Hollingworth a stroj byl zkušebně používán v Brisbane. několik týdnů. Dalším pokusem byl stroj R. J. Price a H. A. Beswickeho v roce 1908 v Melbourne. Zkušební provoz trval jen několik dní. Jediné známé otisky jsou součástí australského poštovního archivu.

NĚMECKO

Tuto zemi pokládám z hlediska přínosu k vyplacení zásilek výplatními stroji za nejdůležitější . Německo přesně vystihlo, co provoz potřebuje od výžplatního stroje a jeho otisků. Německo totiž začínalo různými pokusy v obalstí výplatních strojů. Byl to dost záhy v roce 1910 (Baumannův pokus s nekonečnými či dlouhými razítky). Německo si totiž prošlo obojí otiskl s fixní hodnotou, ale přistoupilo razantně ke strojům s mnohonásobnou hodnotu tím, m že bylo donuceno hospodářským vývojem a hyperinflací. První německé otisky s též podobaly poštovním známám s fixní hodnotu, ale Německo udělal velký kus práce v oblasti strojových razítek a dalších technických počinů.. Navíc se zdá, že německá poštovní správa byla otevřená pokusům s výplatními stroji. Vynálezci vycházela vstříc a ani patentové úřady nezůstavly pozadu. V roce 1911 úřady schválily Hamacherův pokus se strojkem CUSTOS. Ten dospěl i k vývozům do evropských zemí.

ZAČÁTKŮM NĚMECKÝCH POKUSŮ JSME VĚNOVAL UCELENOU KAPITOLU VE DRUHÉM DÍLE MÉ TRILOGIE NAZVANÉ "FRANKOTYPISTÉ" (strany 11 - 31). Kniha z roku 2018.

Zajímavé je, že Německo zahájilo vyplácení výplatními otisky na více méně pravidelné bázi až v roce 1923 a stroji výrobce Uhrenfabrik Furtwängl. Otisky byly s fixní hodnotou .Rok 1923 však přinesl i vyplácení zásilek výplatními stroji s mnohonásobnou hodnotou. První dva stroje používalo Miniusterstvo financí. U kolébky těchto strojů stály tehdy ještě samostatní výrobci BAFRA a ANKER - WERKE (od července 1923 již prezentováni jako FRANCOTYP GmbH). V roce 1923 se k nim připojil i výrobce KOMUSINA s modelem s mnohonásobnou hodnotou.

Tyto stroje v Německu to vyhrály na celé čáře. Tak se přerušila éra otisků s fixním hodnotou napodobující poštovní známky.

Zajímavý bude pohled různých zemí, jak se s tímto problémem popraly a jak aplikovaly odloučení výplatních otisků od poštovní známky ve formě otisků s mnohonásobnou hodnotou. V prvé řadě se podíváme na země s otisky s fixní hodnotou.

1924

Německo a další státy byly zasaženy hyperinflací
dodatkem k technickému rozvoji a specializované firmy
dostaly úkol vymyslet vhodné prostředky vyplácení (s
mnohonásobnou a nikoliv fixní či limitovanou hodnotou
a mechanismem). Spojením čtyř firem vznikla firma
FRANCOTYP GmbH Německo.

Hyperinflation způsobila zázrak. V Německu se objevil na několika místech objevil výplatní stroje s mechanismem mnohonásobné hodnoty. Zasloužily se o to firmy Furtwängler, Anker, Komusina.

